

DEEL 2 (SLOT)

De fuik van seksueel misbruik

Niet alleen meisjes en vrouwen, maar ook jongens en mannen kunnen de dupe zijn van seksueel misbruik. Dat blijkt uit het ingrijpende verhaal van **Remco, ouderling M. van Dam** bespreekt de rol van het pastoraat en het doel van de kerkelijke tucht en **Hans van der Gaarden** staat stil bij de psychische schade als gevolg van misbruik.

In het **LICHT**

Remco komt als jongetje van tien jaar oud in aanraking met seksueel misbruik.

Een diep gevoel van schaamte, schuld en verwarring overvalt hem. „De fuik klapte dicht en ik raakte verslaafd. Totdat ik erachter kwam dat het nodig is om bekeerd te worden. Toen leerde ik te wandelen in het Licht.”

Tekst: J.D. VAN NIFTERIK

„Laat je niet in
eenzaamheid
bezetten door een
duistere macht”

Een vlotte man, getrouwd en kinderen: het leven lijkt op de rails. Aan de buitenkant zie je niets van de sporen die het seksueel misbruik in zijn leven hebben nagelaten. Maar als Remco vertelt over het verleden, wordt de pijn in zijn ogen zichtbaar.

Toen raakte hij tijdens zijn basisschooltijd een goede vriend kwijt. Daardoor voelde hij zich eenzaam. Een jongen uit de buurt – net volwassen geworden – ontfermt zich over hem. Samen keken ze filmpjes, waarbij de buurjongen hem langzaam meesleept op een glibberig pad. „In het begin waren die nog vrij normaal. Maar op een gegeven moment werden ze steeds sensueler. Het gaat sluipenderwijs. Later werden het tekenfilmpjes over seks en liet hij me pornoblaadjes zien.

Ik moest hem letterlijk zweren dat ik het tegen niemand zou vertellen. Hierdoor durfde ik er met niemand

over te praten. Zelfs niet met mijn ouders. Ik voelde me eenzaam en zat veel op mijn slaapkamer.”

Remco trekt er meteen een les uit. „Leer kinderen niet pas als ze tien zijn dat ze moeten oppassen voor dit soort dingen. Houd verbinding met je kind. Dan merk je ook of er openheid is of dat een kind zich terugtrekt.”

DE FUIK

Remco wordt tussen twee krachten heen en weer geslingerd: naar zijn buurjongen gaan of niet. „De spanning is aantrekkelijk. Je hebt sterk de neiging om toch te gaan, al weet je dat het niet hoort. Dat vind ik nog steeds moeilijk te begrijpen van mezelf. Aan de andere kant had ik een afkeer van wat er gebeurde.

Als je het eenmaal een keer doet, klapte de fuik dicht. Je kunt niet meer terug. Als ik bij hem binnenkwam, was ik in die sfeer gevangen. Ik bood eerlijk gezegd ook niet veel weerstand. Door angst, denk ik. Op een gegeven moment vroeg hij me mee naar boven. Er gebeurden dingen die niet horen.

„Wat er gebeurd was, stopte ik weg. Ik wilde het als een geheim mijn graf in meenemen”

Eén keer kwamen zijn ouders thuis terwijl wij op zijn kamer waren. Wat was ik toen angstig. Maar ze hebben het nooit ontdekt.”

GODS INGRIJPEN

Als de buurjongen na een paar jaar verkering krijgt, stopt het. Remco krijgt contact met een andere jongen en doet met hem wat de buurjongen eerst bij hem deed. „Zo makkelijk sleep je anderen mee. Ik verdoofde er mijn eigen gevoelens mee. Als ik erop terugkijk, beseft ik dat ik niet verdien dat God naar me omkijkt.”

Ook al heeft de buurjongen Remco losgelaten, hij geeft hem nog wel een duw dieper de afgrond in. „Als ik geld wilde verdienen, moest ik met een vriend van hem meegaan. Ik stemde in en werd opgepikt door een gast in een sportauto. Moet je nagaan hoe opgeslokt ik was. Hij stopte op een parkeerplaats en deed zijn broek open. Ik weigerde. Hij bood me geld en wilde ook wel naar een hotelletje rijden, als ik dat liever had.

Achteraf gezien heeft God daar ingegrepen. Ik vluchtte de auto uit. Ik weet niet in welke wereld van homofilie ik anders terecht was gekomen.”

DOORBRAAK

De gevolgen van het misbruik werken lang door. „Ik leefde altijd met angst voor ontdekking. Contact maken vond ik lastig. Vooral in groepen trok ik me snel terug. Daar heb ik trouwens nog steeds last van.”

Remco is gevoelig voor verslavingen. Hij rookte een pakje sigaretten per dag en was gevangen in een pornoverslaving. „Wat er gebeurd was, stopte ik weg. Ik heb het jarenlang verzwegen. Ook toen ik verkering kreeg en trouwde. Ik wilde het als geheim mijn graf in meenemen. Mijn vrouw vroeg weleens door, maar ik gaf gewoon geen antwoord.”

Vanuit de kerk kende Remco een duidelijke boodschap. „Eén ding was nodig, anders zou ik voor eeuwig verloren gaan. Ik liep met intense vragen rond.

Toen het misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk openbaar kwam, besepte ik dat ook mij dit was overkomen. En als die mannen erover konden vertellen,

waarom ik dan niet? Op dat moment wist ik: ik moet het mijn vrouw vertellen. Ik belde haar meteen op om te zeggen dat ik haar 's avonds iets belangrijks moest vertellen wat niemand wist. Als ik niet had gebeld, had ik het 's avonds niet meer gedurfd.

Die avond heb ik haar alles verteld. Ze was niet boos. Ze was wel verdrietig om wat me was aangedaan. Ze begon te begrijpen waarom ik was wie ik was en waarom ik op een bepaalde manier op dingen reageerde.

Als je hiermee loopt, is het zó belangrijk om het te delen met iemand die je vertrouwt. Deel het, want als je het voor jezelf houdt, blijf je erin gevangen.

Als er openheid komt, kun je met elkaar de diepte in. Dat moest ik helemaal opnieuw leren. Gaandeweg voelde ik me veel minder alleen.”

Een intensief therapietraject van vier jaar volgt. „Mijn hulpverlener wees me ook op bij Wie ik genezing kon vinden. Die boodschap uit het Woord had een heel positieve uitwerking.”

VERSLAVING

De worsteling is niet voorbij. „Een verslaving leer je af door er open over te zijn. Maar het hart is zwak. Na een jaar kwam de verslaving weer terug. Mijn smartphone maakte het makkelijk.

Om mezelf te beschermen, heb ik nu allerlei apps geblokkeerd. Gelukkig kan ik erover praten met mijn

vrouw. Tegen anderen zou ik willen zeggen: ‘Wandel in het Licht, ook als het weer fout gaat.’”

In die tijd vindt Remco aansluiting bij een groep lotgenoten, mannen die ook zijn misbruikt. „Ik leerde dat ik niet de enige ben. We worstelden met dezelfde dingen. We vonden erkenning en herkenning bij elkaar.”

AVONDMAAL

Er valt even een stilte. Dan vertelt Remco hoe hij door alle schuld en schaamte heen rust bij God heeft gevonden. Het wonder van genade werd werkelijkheid.

Na een weg van geloofsworstelingen, neemt hij deel aan het Heilig Avondmaal. „Het is een gewoonte dat dan de dominee op bezoek komt. Tijdens dat gesprek deelde ik ook iets over mijn achtergrond en de weg die God met mij gegaan was.

Ik vertelde ook over het misbruik. Dat bleef in de lucht hangen. Ze vonden het vervelend voor me, maar daar bleef het bij. Ik verwijt ze dat niet. Ik vermoed dat ze niet goed wisten hoe ze pastoraal met dit thema moeten omgaan.

Ik zou gemeenten willen aanmoedigen om aandacht te besteden aan dit thema. Het is belangrijk dat er meer aandacht voor komt.”

VERGEVING

Een paar jaar geleden kwam Remco weer in contact met zijn vroegere buurjongen. „Hij had zich al jaren afgevraagd hoe het mij was. Hij hoopte mij ooit nog tegen te komen om het recht te zetten.

Nu zaten we tegenover elkaar. Hij hilde. Ik zag duidelijk dat hij berouw had. We hebben uren gepraat. Sommige details had hij verdrongen en herinnerde hij zich niet meer.

Hij bleek zelf ook misbruikt te zijn. In zekere zin is het ook hem overkomen. Al valt het niet goed te praten wat hij mij heeft aangedaan. Ik heb hem die avond kunnen vergeven. Hij was blij en opgelucht.”

De schuld en schaamte overvallen Remco soms nog. Maar juist daarom is het van belang om ermee voor de dag te komen, om wat gebeurd is in het licht te brengen, benadrukt Remco. „Al is het soms met vallen en opstaan. Maar laat je niet in eenzaamheid bezetten door een duistere macht.”

ALS JE DADER BENT

Tekst: J.D. VAN NIFTERIK

- ◆ **Doorbreek** het misbruik als het nog gaande is.
- ◆ **Belijd schuld** aan God en de mensen die het aangaat en vraag om vergeving. Hoe groot je zonden ook zijn, beseft dat Gods genade groter is. Een weg van eerlijk belijden en wandelen in het licht (Joh. 8:12) brengt herstel dichterbij.
- ◆ Vraag om **pastorale hulp** in de kerk.
- ◆ Onderwerp je aan de **kerkelijke tucht**. God heeft het behoud van jouw ziel op het oog.
- ◆ Onderschat de **impact** op jou en het slachtoffer niet. Ook als het langer geleden is gebeurd.
- ◆ **Zoek hulp**, ook in het belang van het slachtoffer. Dat vergt moed, maar je verhaal is veilig bij een professionele hulpverlener.
- ◆ Geef het slachtoffer **ruimte** om te praten met wie hij of zij wil.
- ◆ Maak **geen verwijten** aan het slachtoffer. Draag je verantwoordelijkheid. Verdoezel daarbij geen feiten. Het slachtoffer is gebaat bij waarheid en erkenning.
- ◆ **Vergeving** of verzoening vanuit het slachtoffer **kun je niet eisen**. Ook al duurt het lang of komt het niet.

Raakt dit artikel jou persoonlijk? Kijk in de de *GezinsGids* van 3 november voor meer handvatten. Bel in bedreigende situaties altijd de politie via 0900-8844 of 112.

PASTORAAT ROND MISBRUIK

„Partij kiezen is een valkuil”

Ambtsdragers moeten ervoor waken niet de rol van hulpverlener op zich te nemen, waarschuwt ouderling M. van Dam, ouderling van de gereformeerde gemeente in Opheusden. Hij geeft advies voor pastorale omgang met daders en slachtoffers. „Er ontstaat vaak een verwrongen Godsbeeld. Dat geldt met name het Vaderschap van God voor Zijn kinderen.”

CV

M. van Dam is sinds 1998 ambtsdrager in de gereformeerde gemeente in Opheusden, sinds 1999 als ouderling. Van Dam was jarenlang docent en lid van de Raad van Advies van Stichting De Vluchtheuvel.

traal staan, meisjes en jongens worden misbruikt.

Alsof dit kwaad stilhoudt bij onze reformatorische gezindte. Ik vrees dat wij het er niet beter van afbrengen op dit gebied dan niet-christenen.”

VERTROUWEN UITSTRALEN

Het vraagt heel wat van ambtsdragers om er in de pastorale praktijk mee om te gaan. In elk geval is het belangrijk dat ambtsdragers proberen benaderbaar te zijn voor slachtoffers, zegt Van Dam. „Het is goed als predikanten het thema in de preek ter sprake brengen. Laat duidelijk merken dat de kerkenraad altijd openstaat voor een gesprek. Ook tijdens catechisatie is het belangrijk dat ambtsdragers liefde en vertrouwen uitstralen.”

Het is niet eenvoudig om pastoraat te verlenen rond dit thema. „Een luisterend ambtelijk oor is belangrijk,

Van Dam kiest zijn woorden zorgvuldig. Zijn ervaringen maken hem voorzichtig. „Dat komt ook door het besef dat wij niet beter zijn. Als God ons een ogenblik aan onszelf overgeeft, zijn ook wij tot alle dingen in staat. ‘Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle!’”

Hij vindt het belangrijk dat er aandacht is voor dit thema. „De gevolgen van seksueel misbruik zijn vaak zeer ernstig. Toch blijft de bespreekbaarheid van seksueel misbruik in de reformatorische gezindte vaak een heikel punt. Over het algemeen wordt het als ongemakkelijk ervaren om erover te spreken. Al is het in de achterliggende jaren minder een taboe.”

Sommigen denken dat het binnen de reformatorische kringen wel meevalt. Of ontkennen zelfs dat zoiets gebeurt. „Men verwacht vaak niet dat in een gemeenschap waarin een streng geweten, God en gebod cen-

maar het behoort niet tot de taak van een ambtsdrager om vast te stellen of een beschuldiging van seksueel misbruik waar of niet waar is. Een valkuil is om partij te kiezen. Het onderzoek moet onpartijdig zijn."

PSYCHISCH EN GEESTELIJK

Je moet duidelijk onderscheid maken tussen de psychische en de geestelijke nood, zegt Van Dam. „Een ambtsdrager moet erop letten niet in de rol van hulpverlener te komen. Als wij als kerkenraad met misbruik geconfronteerd worden, zullen we direct professionele hulp inschakelen. Bij een acute noodsituatie bellen we de politie of het *Centrum Seksueel Geweld*."

Seksueel misbruik leidt vaak tot een ernstige geestelijke crisis die pastorale aandacht vraagt, zegt Van Dam. „Slachtoffers van seksueel misbruik hebben vaak een verwrongen Godsbeeld. Dat geldt met name het Vaderschap van God voor Zijn kinderen. Zeker als het misbruik plaatsvond binnen de ouder-kindrelatie.

Vaak worstelen slachtoffers met vragen over Gods leiding in hun leven en over de voorzienigheid. 'Waarom heeft God het niet verhinderd?' Of: 'waarom zou ik

„Vergeving en verzoening zijn niet zomaar in een paar gesprekken te bereiken. Daar is de hulp van Gods Geest voor nodig”

nog bidden, want God hoort toch niet!

Gods leiding in al dit leed is raadselachtig en moeilijk te aanvaarden. Het kan dan zo onmogelijk lijken om te geloven dat de Heere ons leven leidt."

TUCHT

Ook richting de dader is er actie nodig. Want seksueel misbruik is een zeer ernstige overtreding van het zevende gebod, zegt Van Dam. „Dat mag binnen de kerkelijke gemeente niet zonder gevolgen blijven. De dader moet erop gewezen worden dat hij zwaar tegen Gods geboden heeft gezondigd. En dat God de zonde haat en straft. Er moet ook gewezen worden op de vergevende genade van God.

Als de zonde openbaar komt, zal kerkelijke tucht toegepast moeten worden. Het doel daarvan is de eer van God en het behoud van een ziel, benadrukt Van Dam. „Ook om de ergernis uit de gemeente weg te nemen. En te voorkomen dat anderen in de zonde voortleven.

Vanaf de kansel wordt opgeroepen te bidden voor het slachtoffer. En ook voor de dader, opdat we bewaard worden voor wraakgevoelens. Gevoelens van boosheid die slachtoffers kunnen hebben richting de dader, de omgeving en de Heere, mogen in het pastoraat aan de orde komen.

Als de dader en het slachtoffer tot dezelfde kerkelijke gemeente behoren, kan het soms nodig zijn dat het slachtoffer of de dader tijdelijk naar de kerk gaat in een zustergemeente."

VERGEVING EN VERZOENING

Stel in het pastoraat niet te snel vergeving en verzoening aan de orde, waarschuwt de ouderling. „Misbruik is zeer ingrijpend en heeft levenslange gevolgen. Het traject van belijden, vergeven en verzoenen is daarom langdurig en moeilijk."

Vergeving mag nooit een instrument zijn om misbruik te vergoelijken of te bedekken, stelt Van Dam. „Soms probeert men het met de mantel der liefde te bedekken. Maar vergeving en verzoening is niet zomaar in een paar gesprekken te bereiken. Daar is de hulp van Gods Geest voor nodig."

◆ TIPS ◆

ALS JE PASTORAAL HULPVERLENER BENT

Tekst: J.D. VAN NIFTERIK

PREVENTIE EN TOEGANKELIJKHEID

- Maak seksueel misbruik in de kerk **bespreekbaar**, bijvoorbeeld door een thema-avond of door het in een preek te benoemen.
- Zorg voor een duidelijk **protocol**. Benoem contactpersonen met kennis van zaken.
- **Informeer** de gemeente regelmatig over het kerkelijk meldpunt en contactpersonen, bijvoorbeeld in het kerkblad.

SIGNALEREN EN PASTORAAT

- **Wees alert**. Een melding kan terloops zijn, in een enkele zin of met een subtiel signaal. Toon oprechte belangstelling, ook als iemand over een verleden vertelt.
- Leg bezoeken bij voorkeur met een **medeambtsdrager** af.
- Vraag hoe en in welke frequentie het slachtoffer **contact** op prijs stelt. Neem initiatief en blijf daarin trouw beschikbaar, ook als het langer duurt.
- Respecteer de **privacy** en grenzen van het slachtoffer.
- Laat waarheidsvinding en psychische hulp aan **professionals** over. Zoek de samenwerking met (lokale of regionale) hulpverleners.
- Stel het belang van het **slachtoffer** voorop. Laat je niet beïnvloeden door een dader of onder druk zetten om bepaalde acties wel of niet uit te voeren.
- Breng een slachtoffer **niet zelf in contact** met een dader, ook niet telefonisch of in een briefwisseling. Die taak ligt bij de professionele hulpverlening.

VERDERE STAPPEN

- De naam van de Heere wordt extra gelasterd als een misbruikzaak met de 'mantel der liefde' wordt bedekt. De kerk is gebaat bij **rechtvaardigheid en eerlijkheid**.
- Doe bij strafbare feiten **aangifte**, in overleg met het slachtoffer.
- Wees discreet, communiceer helder en **overleg met het slachtoffer** voordat je stappen onderneemt. Slachtoffers hebben behoefte aan mensen die ze kunnen vertrouwen.
- Het doen van **schuldbelijdenis** moet voortkomen uit een intrinsieke behoefte van de dader. Raffel dit proces niet af, bijvoorbeeld omdat sacramenten op korte termijn worden bediend.

HANS VAN DER GAARDEN

Leven met een 'psychische dwarslaesie'

Traumaseksuoloog Hans van der Gaarden specialiseerde zich in behandeling van de complexe schade na seksueel misbruik. „Het hele leven raakt gericht op overleven in plaats van leven. Het slachtoffer heeft baat bij mensen die betrouwbaar zijn.”

Het wordt steeds duidelijker dat seksueel misbruik ook bij mannen stelselmatig voorkomt, zegt contextueel therapeut Hans van der Gaarden.

Hij is positief over de bewustwording rond seksueel misbruik. Tegelijkertijd is hij voorzichtig. „We moeten eerlijk zijn: er bestaat de neiging om de gelederen te sluiten, waardoor taboes blijven bestaan. Ook in de reformatorische gezindte. Dat gaat vaak ten koste van de erkenning aan slachtoffers.”

PASTORAAT

Misbruik binnen kerkelijke kringen is extra schadelijk, zegt Van der Gaarden. „Het leidt niet zelden ook tot geestelijke verwarring.”

Dat geeft ambtsdragers een zware verantwoordelijkheid. „Zij worden vaak als eerste met misbruik geconfronteerd. Als hulpverlener zoek ik graag de samenwerking met hen. We hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om slachtoffers recht te doen, ieder vanuit zijn eigen rol.

In de praktijk gaan pastoraal werkers nog weleens op de stoel van de hulpverlener zitten. Ik zou bijvoorbeeld met klem willen adviseren niet te snel een thema als vergeving aan te reiken.

Het kan enorm bevrijdend zijn als een slachtoffer vanuit innerlijke overtuiging zover komt, maar niet elk slachtoffer is daartoe in staat.”

PSYCHISCHE DWARSLAESIE

Van de Gaarden specialiseerde zich in traumaseksualiteit en zag de enorme impact die misbruik heeft. „Je kunt misbruik vergelijken met een overval op het lichaam. Door de combinatie van lust en trauma ontstaat er intern een destructieve verbinding. Het zorgt voor dubbelheid in seksualiteit: het kan zowel aantrekkelijk als afstotelijk zijn.”

Als misbruik plaatsvindt door iemand van hetzelfde geslacht, heeft dat vaak een grote impact op iemands identiteit. „De misbruiker dringt zijn voorkeur op aan het slachtoffer. De eigen seksuele ontwikkeling van een slachtoffer raakt besmet. Het geeft verwarring. Slachtoffers vragen zich vaak af wie of wat ze zelf zijn.”

Op het moment van misbruik treedt er vaak 'dissociatie' op, legt Van der Gaarden uit. „Slachtoffers 'vertrekken' als het ware naar hun hoofd om te overleven. Het

gevoelsleven raakt deels bevroren. Je leeft als slachtoffer met een scheur door je lijf en een blokkade bij de keel. Dat noemen we de psychische dwarslaesie.

Er ontstaat een innerlijke verdeeldheid. Het hele leven raakt gericht op overleven. Dat herken je aan meegaandheid en conflictmijdend gedrag. Aan de andere kant kan er grenzeloosheid ontstaan, zoals verslavingen en een verstoorde hantering van agressie. Ook misbruik kan dan weer op de loer liggen.

Het vraagt geduld, veiligheid en vertrouwen om meer en meer het gezonde deel van een slachtoffer te mogen ontmoeten. Wees mild. Een slachtoffer heeft baat bij mensen die betrouwbaar zijn.”

OBSTAKELS

Er gaat vaak een hele weg aan vooraf voordat slachtoffers hun verhaal doen. „Er zijn enorme obstakels. Meestal is het slachtoffer duidelijk gemaakt dat hij of zij er nooit over mag praten. Of er rust een taboe op. Ook spelen schuld- en schaamtegevoelens een rol.

En – hoe hard het ook klinkt – mensen zitten vaak niet te wachten op zo'n verhaal. Meestal omdat ze niet weten hoe ze ermee om moeten gaan.

Al deze hordes beschermen de dader. Toch is het belangrijk om het verhaal wel te delen en zo weer ruimte te geven aan alle onderdrukte gevoelens.”

Naast praten is het belangrijk om met het gebeurde aan de slag te gaan. „Het misbruik zal altijd sporen nalaten, maar door het verwerkingsproces ontstaat er ruimte om de schade en het verlies anders te leren hanteren.”

Een vaststaand traject is er niet. „Naast gesprekken werk ik ook met psychodrama. Dat helpt om letterlijk zicht op de situatie te krijgen. Door te dóen komt er vaak iets op gang. Met het uiteindelijke doel om de grote rol van de dader in het leven te verminderen en zelf weer regie te kunnen krijgen.”

„Er zijn enorme obstakels voor een slachtoffer om het verhaal te vertellen. Maar die hordes beschermen de dader”